

Трайче Кацаров

ЛАВКА

П'єса

Переклад з македонської Анни Багряної

*Якщо день пізнається за світанком,
то кохання пізнається за згасанням*

Дійові особи:

ЧОЛОВІК

ЖІНКА

- 1 -

Міський парк. Поруч із вуличним ліхтарем, не надто щедрим на сяйво, стоїть лавка, пофарбована в зелений колір. Виходить Чоловік середніх років, озиряється навсібіч. Переконавшись, що довкола немає нічого незвичного, сідає на лавку. Невдовзі з іншого боку виходить Жінка, також середніх років. Переконавшись, що довкола немає нічого незвичного, сідає поруч із Чоловіком. Тривалий час сидять мовчки. Чоловік час від часу позирає на годинник, ніби когось чекає. Жінка час від часу нишпорить у сумочці, яку тримає на колінах. Дістає мобільний, вмикає і знову вимикає його. Здається, що вона теж чекає когось.

ЖІНКА: Навіщо ти обрав саме цю лавку?

ЧОЛОВІК: Заради краєвиду.

ЖІНКА: Але ж темно, хоч в око стрель – нічогісінько не видно.

ЧОЛОВІК: І не треба, аби було видно.

ЖІНКА: А краєвид?

ЧОЛОВІК: Спрямуємо свої погляди назад, у минуле.

ЖІНКА (*підводиться, збирається іти*): Хіба я могла очікувати від тебе щось інше... (*Вагається*).

ЧОЛОВІК: Мені сказали, що на філософському факультеті є одна студентка, яка знає турецьку мову. Що вона виросла серед турків, навчилася читати й писати по-турецьки, вивчила всі турецькі свята і звичаї...

ЖІНКА (*знову сідає на лавку*): Коли вона хотіла сказати щось так, аби її не зрозумів батько, говорила по-турецьки. Ніхто вдома не міг її зрозуміти. А коли виходила заміж, батько зайшовся плачем: мовляв, він так і не встиг знайти спільної мови зі своєю донькою...

ЧОЛОВІК: Не знаю, чому, але я дуже хотів, аби моя комедія про змія була перекладена турецькою мовою... Коли мені сказали, що є дівчина, яка може це зробити, я дописав ще дві сцени. Не мав наміру знущатися із турецької публіки, але хотів, аби мене було побільше турецькою.

Розпитував студентів. Ніхто нічого не знав. У студентському довідковому бюро на мене дивилися так, ніби я прибув із Абіссинії.

«Надто пізно тобі спало на думку розпитувати про туркень!» – роздратовано вигукнула якась дівка.

І вже на виході прибиральниця зізналася мені, що колись мешкала в турецькому кварталі. Додала, що дівчина, яку я шукаю, за годину сидітиме на лавці перед аудиторією номер 21, на третьому поверсі, в корпусі філософського факультету.

На лавці перед аудиторією сиділа одна дівчина з червоним волоссям, синіми очима й білою тінню на обличчі. Тримала книгу в руках і читала. Було важко визначити, наскільки добре вона знає турецьку. Я сів поруч із нею, навіть не запитавши дозволу. Сидів і розглядав кожну дівчину, яка минала повз нашу лавку, але жодна з них не зупинилася.

Минуло більше години, переді мною знову постала прибиральниця зі шваброю в руках. Поглянула на мене й безцеремонно вигукнула: Хлопче, ось ця дівчина, яку ти шукаєш, вона сидить біля тебе!

Ми з тобою подивилися одне на одного... Ти так і не переклала мій текст турецькою.

ЖІНКА: Була писанина, але не було тексту.

ЧОЛОВІК:

Я до безтями закохався в тебе.

Не було вибору, кохання прийшло й за одну ніч заповонило мене.

Ти була скрізь. Повсюди мені ввижався твій усміх.

Ти була в моїх снах і в моїй дійсності.

Ти була в моєму серці і в моїх органах травлення.

Ти була в моєму жовчному міхурі й у моїй печінці.

Я відчував тебе, ніби глиста, в тонкій кишці, і в товстій теж.

Носив тебе на чолі й на потилиці.

Коли хтось плескав мене по тій частині голови, де була ти, мені здавалося, що плескають по тобі.

Я не дозволяв нікому іншому торкатися тебе.

Твої очі були моїми, я навіть говорив, наче жінка.

Ти була в усьому, що я їв...

(Пауза)

Закохані зазвичай стають поетами.

Але я вирішив відмовитися від писання.

Ти була моїм найдосконалішим твором.

Кохуючись із тобою, я оволодівав

усіма літературними жанрами.

Так, ніби був двоюрідним братом Шекспіра.

З тобою я міг сягнути до місяця раніше від усіх американських ракет і торкнутися дна моря раніше від усіх російських підводних човнів.

З тобою я міг переспівати усіх чорних солістів

і перебити всіх боксерів у важкій категорії.

Запхати усіх політиків до кишені.

Перемогти усіх світових тенісистів,

а шахових чемпіонів поставити на коліна...

ЖІНКА: Ти не міг більше, ніж двічі.

ЧОЛОВІК: Я тебе обманював. Насправді більше, ніж один раз, у мене з тобою ніколи не виходило.

ЖІНКА: Тільки один раз?

ЧОЛОВІК: Так.

ЖІНКА: Взагалі нічого.

ЧОЛОВІК: Забагато витратився під час статевого дозрівання.

ЖІНКА: Ти не міг заснути в темній кімнаті. Постійно просив, аби я тримала тебе за руку й розповідала тобі казку про Червону Шапочку. Найбільше тобі подобався кінець – коли хоробрий мисливець розпорює вовкові живіт і виймає Червону Шапочку та її бабцю з вовчої утроби. Ти був закоханий у бабцю.

ЧОЛОВІК: – Хто я для тебе: дівчина, жінка, мати? – запитувала ти мене. А я тобі щиро відказав: – Бабуся!

Ти не хотіла бути схожою на мою бабусю, хоча вона була дуже гарною жінкою. Я так ніколи і не дізнався, на кого ти хочеш бути схожою.

ЖІНКА: Ти відмовився в це повірити.

ЧОЛОВІК: Що ти схожа на Сталіна.

ЖІНКА: Той, хто тобі це сказав, був або сліпим, або дурним.

ЧОЛОВІК: Сталін без вусів... Саме так тебе охрестив один мій товариш, з яким я в дитинстві ходив на рибалку, а пізніше, коли став парубком – до дівчат у сербські села.

ЖІНКА: Якби я знала, що твій товариш такий майстер гоління, попросила б його, аби він поголив мені під пахвами...

ЧОЛОВІК: Він мав на увазі характер.

ЖІНКА: А ти?

ЧОЛОВІК: Я думав про себе. Зі Сталіним для мене не було б нічого неможливого. Я міг би зібрати усіх успішних в кулак. Міг би заселити світ ідіотами. Міг би вирости й стати баскетболістом Меджіком Джонсоном. Міг би перднути під ніс кожному, хто вважає себе великим цабе.

ЖІНКА: Для мого тата ти був маленьким гномом.

ЧОЛОВІК: Твій тато був із іншої планети.

ЖІНКА: Тато був із села.

ЧОЛОВІК: Якого немає на земній кулі.

ЖІНКА: Коли я сказала йому, що ти просиш моєї руки, він попросив маму принести лупу...

ЧОЛОВІК: Не вірю, що твоя мати була настільки дурною, що принесла йому лупу.

ЖІНКА: Аби побачити, що ти – воша.

ЧОЛОВІК: Мене в кварталі називали телям.

ЖІНКА: Мій тато мав на увазі характер.

ЧОЛОВІК: Лобкові воші. Мають блакитний колір і приліплюються за корінці волосинок, на інтимних місцях. Харчуються кров'ю зараженого. Я гидую кров'ю, але не твоєю.

ЖІНКА (сміється): Він ніколи не дав би тобі такої характеристики.

ЧОЛОВІК: Для мене було важливо, що я можу бути з тобою.

Бути глибоко у тобі.

Аби всі могли мене бачити й ніхто не міг мене дістати.

Якби ж я був вошею, о, це було би краще,

ніж заграти на всіх струнах Орфеевої ліри,

ніж написати усі любовні вірші,

всі переможні гімни і всі рапсодії в синіх тонах.

О, був би я вошею, це було би краще, ніж тримати

олімпійський смолоскип на вершині Олімпу.

ЖІНКА: «У нього маленькі руки. Такими руками він не зможе нічого вхопити. Будеш постійно голодною і невдоволеною», – сказав мені тато.

ЧОЛОВІК: І все ж таки дещо вхопив.

ЖІНКА: Нагоду стати повією.

ЧОЛОВІК: Але запізно.

ЖІНКА: Кожна повія є по-своєму вчасною.

ЧОЛОВІК: Тоді проституція для мене – надто важка робота.

ЖІНКА: Навпаки – найлегша.

ЧОЛОВІК: Я не вважаю себе людиною, котра приходить вчасно.

ЖІНКА: До мене ти прийшов зарано.

ЧОЛОВІК: І з тобою я запізнився. Надто пізно задумався про турків і про переклад своєї п'єси. Я познайомився з одним актором, який знімався в турецькому серіалі. Він дуже хвалив професійність турків. Тоді я захотів стати зрозумілим і їм. Схотів бути смішним по-турецьки.

ЖІНКА: Для тебе, може, було й запізно, але для мене – надто рано.

ЧОЛОВІК: Я був твоїм першим автобусом, а ти бігла за ним.

Усміх, ніби серпанок, вкривав твоє обличчя.
Висока, струнка, з довгими ногами і повільними кроками,
але з упертим бажанням дійти.
Я почувався щасливим, побачивши, що ти на мене чекаєш,
що сама відчиняєш двері,
а я, сп'янілий від успіху, співав.
Автобус був без водія.

ЖІНКА: Я була ще зеленою і вважала, що перший має бути останнім. Коли ж увійшла всередину, збагнула, що могла забезпечити себе зручнішим транспортним засобом.

ЧОЛОВІК: Пізніше ти спробувала і його...

ЖІНКА: Завдяки тобі.

ЧОЛОВІК: Чому ж ти не зійшла одразу, коли відчула, що їзда на цьому автобусі не є для тебе зручною?

ЖІНКА: Вони були проти того, аби я змінювала транспортні засоби.

ЧОЛОВІК: Я використовував їхній страх, це додавало мені впевненості.

Ти була моїм солодким вантажем.

Я не соромився гукнути й показати всьому світові,
що моя спина зігнута, а ноги збиті до крові.

Я любив твою вагу.

Хотів віднести тебе кудись далеко,
звідки тобі буде важко повернутися,
якщо вирішиш повернутися,
тому що я знав про твою інертність.

ЖІНКА: Чому ти обрав для зустрічі саме це місце?

ЧОЛОВІК: Через лавку.

ЖІНКА: Є й інші лавки в парку.

ЧОЛОВІК: Жодна з них не схожа на цю.

ЖІНКА (*роздивляється лавку*): Маєш рацію, решта збережені краще. Відпочивати на цій ризиковано.

ЧОЛОВІК: І не треба відпочивати.

ЖІНКА: Після того, як я пішла з дому, це наша перша зустріч, і та – на лавці.

ЧОЛОВІК: Це мало би нам нагадати...

ЖІНКА: Проживши зі мною стільки років, ти мав би зрозуміти, що я не хочу повертатися назад.

ЧОЛОВІК: А я хочу:

Погляд назад веде мене вперед.

Життя вчорашнім днем пробуджує мене до завтрашнього.

Спогади, спогади, спогади!

Солодкі рани відкриті...

Розбуди мене вкотре над своєю невинністю

і я знову стану в'язнем давнього бажання –

говорити з тобою по-турецьки.

ЖІНКА (*підводиться із лавки, збирається іти*): В такому випадку мені нема чого тут робити.

ЧОЛОВІК (*хапає її за плечі, саговить на лавку*): Але ж ми не тут.

Усе це – омана. Дійсність є десь там. За нами, в часі...

ЖІНКА: У турецькому...

ЧОЛОВІК: ...десять років тому, коли ми вперше сиділи на оцій зеленій омани.

ЖІНКА: Кажеш, що десять років тому ми сиділи на цій лавці?

ЧОЛОВІК: Кажу.

ЖІНКА: На оцій лавці?

ЧОЛОВІК: Для мене вона тоді була гондолою. Я був гондольєром.

А ти – однією з дівчат Казанови. Ми веслували по тиші в мороці. І

я був щасливим, що везу тебе з колишньої авантюри в нову.

ЖІНКА (*починає плакати*): Любовна авантюра, та ще й нова...

ЧОЛОВІК: Пробач,

я не сподівався знайти лист,

на який осінь наносить фарбу ніжності

і який потім зриває легко,

так легко кидає його на світ.

ЖІНКА: Ти мене розчарував.

ЧОЛОВІК: Не мав такого наміру.

ЖІНКА (*кричить*): На цьому місці десять років тому не було лавки, дорогенький мій!

(Чоловік стає на лавку, розглядає її з усіх боків, зникає в мороці, повертається назад, говорить по мобільному).

ЧОЛОВІК: Отже, так... Наскільки ти впевнений? Сто відсотків? Досить.

(Сідає на лавку. Жінка все ще хлипає, затуливши обличчя долонями. Він штовхає її в плече).

ЧОЛОВІК: Ей! Ти маєш рацію. Лавки не було.

ЖІНКА: Знаю, я не вперше маю рацію, так само як і ти не вперше виявляєшся дурнем, брехуном та ідіотом. Руйнівник чужих життів. Людина-катастрофа. Слабак-чоловік...

ЧОЛОВІК: Гарзд, досить. Зрештою, лавка для нас не настільки важлива.

ЖІНКА: Твоя гондола? Твоє веслування по тиші в мороці? Якщо не це, що ж тоді є важливим?

ЧОЛОВІК: Час.

ЖІНКА: Турецький?

ЧОЛОВІК: Не думав повертати тебе аж так далеко назад.

ЖІНКА: І як я тільки могла жити з таким сліпцем? Десять років убила на ходіння то наліво, то направо, то вперед, то назад. Чоловіче, збери свою мужність і скажи врешті правду. *(Пауза)*. Навіщо ти обрав саме цю лавку?

ЧОЛОВІК: Є в Ільїна одна книга, називається «Казки про предмети». Відкриваєш книгу...

ЖІНКА: І бачиш лавку.

ЧОЛОВІК: Бачиш передмову, написану відомим режисером Макавеєвим. Не мусиш читати всю передмову, а тільки те, що написано на тринадцятій сторінці.

ЖІНКА: Навіть на тринадцятій сторінці про лавку?

ЧОЛОВІК: У книзі нічого не написано про лавки.

ЖІНКА *(нервово)*: Гарзд, навіщо ж ти тоді тицяєш мені під ніс оту книженцію?

ЧОЛОВІК: Хочу тобі прочитати вірші, які найбільше мене вразили.

ЖІНКА: Мені вже уривається терпець. Читай!

(Чоловік стає на край лавки, декламує завчений вірш).

ЧОЛОВІК: Сто тисяч «навіщо».

П'ять тисяч «де».
Сім тисяч «як».
Сто тисяч «навіщо».

Р.Кіплінг.

ЖІНКА (*хутко підводиться з лавки і збирається піти*): Та пішов ти під сто тисяч чортів! (*Ige*)

ЧОЛОВІК (*наздоганяє її*): Гей! Не було такого вірша... (*Зникає в мороці*).

Природа, залишена без Чоловіка й Жінки, повертається в мізансцену парку. Оскільки надворі літо, нічні цвіркуни розпочинають свій концерт, не чекаючи ні від кого нагороди за свою витончену справу. Запахи ночі хвилюють. Ніч – темна й запашна. Із запахом фруктового морозива.

Місяць ховає ніч під плащем із яскравого проміння.

Щойно зникає магія ночі, Жінка й Чоловік повертаються. Сідають на лавку – на досить великій відстані одне від одного. Жінка заплакана, тримає в руці носовичок і вряди-годи витирає сльози зі щік. Чоловік гризе нігті.

ЖІНКА: Ех, якби мене зараз бачила мама...

ЧОЛОВІК: Якби мене бачив тато...

ЖІНКА: Ех, якби мене, таку, бачили мама з татом...

ЧОЛОВІК: Ех, якби мене, такого, бачив лише тато...

ЖІНКА: Він тебе бачив і в гіршому стані...

ЧОЛОВІК: Навряд чи щось зміниться, якщо тебе побачить мама...

ЖІНКА: Зміниться.

ЧОЛОВІК: На краще?

ЖІНКА: Ні, на гірше. Вдруге помре.

ЧОЛОВІК: Тоді не квапся їй показуватися.

Облиш її.

Може, твоїй матері зараз не до другого помирання.

Одного разу померла й досить.

Якщо це так, а це так, тоді

у тебе немає матері, тож не очікуй, що вона тебе побачить.

ЖІНКА: І ти не маєш тата, тож не очікуй, що він тебе побачить.

ЧОЛОВІК (*підводиться з лавки, віддаляється на кілька кроків від неї*): Але я можу його чути. Він повторює мені те, що казав, допоки був живим. Тим самим тоном, із тим самим відтінком голосу. «Посеред літа змерзнеш».

ЖІНКА: І мама сказала б мені те саме, що говорила, доки була живою: «В коханні не варто квапитися. Але не поспішають тільки тварини. Відтак, кохання – це більше доля, ніж вибір. Ти, доню, маєш погану долю. Коли я бачила, як ти вчиш турецьку, як граєшся з турками, думала, що вискочиш за турка. Але доля виявилася до тебе геть неприхильною. Тобі випала тварюка». Після стількох років я її нарешті розумію...

ЧОЛОВІК: «Якщо ти мене чуєш, ніколи не одружуйся.

Нам не судилися добрі.

Лише страждатимеш, а вона все сприйматиме навпаки.

Вважатиме, що сама страждає.

Ти її кохатимеш, у віршах оспівуватимеш,

із зіркою порівнюватимеш.

Голубів до неї відправлятимеш із водою, ластівок – із весною.

Глядітимеш її, гладитимеш, ніби пролісок серед снігу.

На спині її носитимеш з усією її вагою,

з усіма її звичками,

і почнуть тебе називати твариною».

Не послухав батька.

І звідки ж до мене прийшло бажання веселити турків?

ЖІНКА: Мама сказала: «Швидко тобі мине. Швидко ним наситишся. Та й він швидко сяде на дієту. Схочеш його отруїти, а він вуст не відкриє. Наставиш йому роги, а він проситиме ще. Таких тварин матері не народжують».

ЧОЛОВІК: І сказав мені батько не хворіти.

Але я зліг, хоч здоровим був.

Віддав усе, хоч не мав нічого.

Замість того, щоб рости, дозволив себе топтати.

Думав, мине, якщо добряче мене витопчуть, якщо

задушать, мов змію, наче отруйну гадюку.

Ні ж бо, чари мене не беруть.

ЖІНКА: Мені треба було зробити це значно раніше.

ЧОЛОВІК: Повернутися до своїх батьків?

ЖІНКА: Вони мертві, вдома немає нікого.

ЧОЛОВІК: І мій татко мертвий, але мама тримає дім відчиненим.

ЖІНКА: Мені треба було раніше сказати тобі, що ти – тварюка, тухтій, покидьок, що ти – свиня недогодована, що ти – віслюк кульгавий, рогоносець недорозвинений... Що ти очорнив моє життя. Що я не знаю турецької.

ЧОЛОВІК: А я казав тобі, що кохаю.

Що живцем згорю.

Що на попіл перетворюся.

Вітрові віддамся, аби розніс мене
по степах широких, по ріках крижаних,
по горах високих, по морях далеких,
якщо припиниш, бодай на мить, так милозвучно,
так солодко, так натхненно, мене ображати...

ЖІНКА: Знаю, чому ти говорив про кохання.

ЧОЛОВІК: Аби наштовхнути тебе на ідею поставити мені ще пару-другу рогів.

ЖІНКА: Аби познущатися з мене. Хотів подивитися, як я страждаю, як розпадається моя доброта, як я втрачаю свою вірність.

ЧОЛОВІК: Не міг тебе не кохати.

Батька, матір, усіх рідних продав за тебе.

Не міг тебе не любити, а їх – не ненавидіти.

ЖІНКА: Твоя любов була збоченням. Любов для тебе – це страх, яким хочеш замінити всі інші страхи. Ти боявся і моїх батьків, і мене. Страх переді мною ти змінював на страх перед ними. Один страх тебе точив, інший – вбивав. Там ти тремтів, тут смердів цвіллю.

ЧОЛОВІК: Я боявся, що ти мене покинеш. Що повернешся туди, звідки прийшла. Я був готовий зробити все. Як сказав угорський письменник Естерхазі: навіть якщо обидві мої руки будуть в гіпсі, я все одно принесу тобі квітку, гіпсом притисну її до живота і принесу. Квітка не повинна бути маленькою, аби не вислизнула з-під гіпсу. Це буде величезна чарівна квітка. Нехай все місто бачить, що я несу тобі квітку зі страху.

ЖІНКА: Скажи, навіщо ти обрав саме цю лавку?

ЧОЛОВІК: Аби ми могли повернутися в час...

ЖІНКА: Ти – всього лише дурний, нікому непотрібний папуга.

ЧОЛОВІК: У час, коли тут не було лави.

ЖІНКА: Ми вже домовилися про той час.

ЧОЛОВІК: Але ж була музика.

ЖІНКА: Замість лавки.

ЧОЛОВІК: Замість часу.

ЖІНКА: Була музика, а не було часу?

ЧОЛОВІК: Час не є собою, якщо в собі не містить музики.

Музика є утробою часу.

Музика є його обличчям і його дупою.

Музика є його силою.

Чим сильніше лунає музика,

тим сильнішим стає час.

Хворіє, помирає музика,

нездужає час.

У чорне вбирається простір,

небо хмариться, піде дощ.

Кожен із нас – дід Ной, а мертвих – до біса.

(Пауза).

Я виріс із музикою.

Я не маю часу, я маю музику.

Дозвольте вас запитати:

Скільки вам років?

Скільки музики є в мені.

Моє коріння – музика.

Наскільки воно всередині, настільки я ззовні,

випрямлений.

Глухота мене зменшує,

Музика – це час.

Час – це спогади,

музика – це дійсність.

ЖІНКА: Стривай, зупинися! Не йдеться про музику!

ЧОЛОВІК: Про музику йдеться завжди.

ЖІНКА: Але не зараз. Вже цілий місяць минув відтоді, як я пішла з дому. Ми з дитиною ночуємо, де доведеться, харчуємося тим, що нам подадуть, а ти про музику. Та сцяти я хотіла на твою музику!

ЧОЛОВІК: Якби ти її зрозуміла, переконалася б, що всі ми – в її руках. Якщо вона нас випустить, пустимосся світ за очі. А з нею ти завжди вдома. Ніхто не говорить до тебе незрозумілою тобі мовою. Досить лише захотіти почути.

ЖІНКА: Ех, треба мені було таки послухати своїх батьків.

ЧОЛОВІК *(увесь час, поки говорить про музику, перебуває в екзальтованому стані, ніби не свідомий того, що з ним відбувається)*.

Вони уявлення не мали про музику.

Вони мали простір, але не мали часу.

Хоча це й виглядає дуже дивно, але ж вони на правду не мали музики.

Не мали росту. Були високими, але не були великими.

Мали порожні утроби. Не мали сили...

ЖІНКА: А ти, а ти що маєш? Маєш роги, це я знаю...

ЧОЛОВІК: Те, що я маю, не можна побачити неозброєним оком.

ЖІНКА *(знервована, хапає його за плечі, починає трясти)*: Не можна побачити, так? Не можна побачити? Отже, нас не видно – ні мене, ні того, хто щойно лише почав учить абетку й перші пісеньки про маму й тата, про чисті руки й здоровий спосіб життя? Так?

Та сцяти я хотіла на все, що ти маєш і чого не можна побачити неозброєним оком! Читаєш книги, а нічому не навчився. Слухаєш музику, а нічого розумного сказати не годен.

(Сідає на лаву, затуляє обличчя долонями й починає рюмсати).

ЧОЛОВІК: І це теж – музика.

ЖІНКА *(підводить голову, сльози течуть по її щоках)*: Яка?

ЧОЛОВІК: Для закоханих.

ЖІНКА: Я – не закохана. Я – мертва.

ЧОЛОВІК: Це нічого не змінює. Обери собі небіжчика.

ЖІНКА: Маю поганий досвід із тобою.

ЧОЛОВІК: Я забагато витратився під час статевого дозрівання... А музика ллється, одна витікає з іншої, полонить душу...

ЖІНКА *(підводиться з лавки, збирається іти)*: Мені тут більше немає чого шукати. *(Йде)*.

ЧОЛОВІК *(біжить за нею)*: Чекай! Мені є, що.

На дуже короткий час лавка залишається порожньою. Все довкола неї теж: стовп із ліхтарем, піщана стежка, кілька кущів. Порушують тишу лише цвіркуни, сичі й бездомні пси.

Чоловік повертається сам. Сідає на лавку. Дістає зі своєї торби баночку пива, відкриває, п'є. Коли випиває, знову зазирає до торби, виймає другу баночку пива, п'є. Дивиться на зоряне небо. Прикладає долоню до вуха, ніби хоче зловити вушною раковиною тонкі нічні вібрації.

ЧОЛОВІК: Не треба було мені кидати писати. Ось зараз усе плаче за віршем. Ніч сповнена музики. Я належу їй. Було б добре, якби я не залишив поезію. Вклав би зараз цю музику в довгі – на кілька кілометрів – строфи. Але ж я покинув писати, причому дуже рано, ще до того, як вивчив усі літери абетки. Маю на увазі поетичну абетку.

(П'є пиво).

Мені сказали, що вона знає турецьку, але не сказали, що не знає музики. Я думав: ті, котрі знають інші мови, розуміються і на музиці. Але помилився. Я лише хотів, аби все було гаразд перш, ніж... Не має значення...

(Випиває пиво, виймає з торби ще одне, відкриває, робить ковток).

Коли ти пішла з дому, була неділя.
Парк був переповнений перехожими.

Собаки вигулювали своїх господарів,
діти – своїх бабусь і дідусів,
закохані – своїх коханих,
мертві – своїх живих.

Це був дуже незвичайний день. (П'є пиво).

Саме так я собі це й уявляв. Вона вдарила мене попільничкою по голові й сказала, що я – п'яний, а тому все довкола здається мені схожим на мультфільм. Я пив пиво, від пива п'янію дуже важко.

День був ясним, із безліччю сонячних променів

на дахах будинків і купою
пилу на вулицях.
Я запросив її скласти компанію
тваринам у парку. (П'є пиво).

Вона вдарила мене філіжанкою, яку тримала в руці. Каву встигла випити. Я відчув, як на моєму лобі росте гуля. Вона сказала мені, що з п'яницею не пішла б навіть до мертвих... Немає значення...

Пиво – це мій найщиріший друг. Щоразу, коли я падаю в болото, пиво мене звідти витягає. Після двох-трьох ковтків одразу ж стаю на ноги. І тоді було так. Пива у мені було достатньо для того, аби я звівся на ноги... Немає значення...

Я подивися їй в обличчя й сказав: «Пошкодуєш, корово. Щойно я думав присвятити тобі вірш». Вона схопила мене за коси й почала скубти. Дві години – волосинку за волосинкою. Перетворила мене на обчухраного півня... Немає значення...
(П'є пиво).

Я сказав їй: тепер, коли я маю такий жалюгідний вигляд, можеш хіба що вхопити мене за гребінець. А я хотів їй співати. Створити атмосферу в парку... Немає значення...

Вона пішла з дому, з моїм волоссям і двома валізками, повними лахів. Забрала й дитину.
(Перевертає порожню банку з-під пива).

Я знав, що вечір завершиться саме так. Сходжу по пиво. Щось мені добре п'ється на цій лавці.
(Йге).

Зелена лавка в парку залишається сама. Якби вона могла обирати, ніколи не обрала б собі самотність, особливо, коли довкола кружляє ніч. Якби лавка мала руки, простягала б їх до кожного, хто минає повз неї. Якби мала голос і могла крикнути, гукала би кожного, хто минає повз неї. Припрошувала б і обіймала б усіх тих, котрі можуть скористатися її зручністю. Усіх тих, котрі можуть її осідлати. І-го-го, і-го-го, зелена лавка в парку – це кінь, який шукає свого вершника. Прийдіть покататися на лавці, отій, що з дерева, але має людську душу й людське

серце. Ось, зараз лавка дуже щаслива, просто стрибає від радості, бо Жінка повертається і сідає на неї. Сіглає її.

ЖІНКА (сідає на лаву, дістає із сумки мобільний, розмовляє по телефону): Знаю, знаю, що довго затрималася, але прошу тебе, ще трохи побудь із дитиною. Знаю, що тобі прикро, але це вже остаточне рішення... Я в парку, на якійсь лавці, якої насправді немає і на яку, все ж таки, можна сісти. Він вибрав її заради краєвиду, хоча довкола нас – непроглядна темінь. Говорить мені про якийсь час, якого ніколи не було. Для нього час – це те саме, що й музика. І він дуже розчарований, що я ніколи не любила музику так, як він. Лепече усякі дурниці. Дорога моя, кожна хвилина з ним для мене – ніби ніж у спину. Я вся – суцільна відкрита рана. У мене нічого не болить, а відчуваю, що помираю. З роками він геть не змінився. Вимотує душу, як тільки може. Заходився декламувати мені вірші. Так, так, я його нагородила намистом із образливих слів:

кінь,
кульгавий віслюк,
недорозвинений,
рогоносець,
мавпа,
пітекантроп,
папуга,
лайно,
і так далі.

Я його ображаю, дорога моя, а він мені розповідає про той час, коли йому прийшло в голову шукати дівчину, котра знає турецьку мову. Хотів бути смішним по-турецьки. Хотів бути пришелепком іншою мовою.

Розповідає мені, як він мене кохав і як ненавидів моїх батьків. Жаліється мені, що кинув писати через мене. Коли зустрів мене, розучився читати. Лишень уяви, так сильно закохався, що забув абетку. Літери А і Ш писав однаково... Ні. Я ніколи його не кохала. Не встигла вийти заміж, як одразу ж проїнялася до нього ненавистю. Стільки років змарнувала з ним. А він зужив мою

молодість і тепер хоче поставити мою зрілість під заставу, аби взяти кредит від життя. Ніколи йому цього не дозволю. (Пауза).

У мене болить жовчний міхур, маю виразку шлунку, геморої і гіпертонію. Вирішила замість витратити гроші на ліки покинути його – раз і назавжди. Нехай тільки скаже, коли і де.

Чоловік повертається. Тримає в руках кілька баночок із пивом і одну з кока-колою. Сідає на лавку. Відкриває кока-колу, подає Жінці. Тоді відкриває пиво, п'є. Жінка теж п'є. Мовчать і дивляться перед себе.

ЖІНКА: Годі вже гризти нігті.

ЧОЛОВІК: Я не гризу нігті. П'ю пиво.

ЖІНКА: Краще б гриз.

ЧОЛОВІК: Пробував – не допомагає.

ЖІНКА: Терпіти не можу, коли чоловіки гризуть нігті.

ЧОЛОВІК: Я теж, тому й п'ю.

ЖІНКА: Терпіти не можу, і коли п'ють.

ЧОЛОВІК: Все, що я роблю, роблю, щоб вгамувати свої нерви.

ЖІНКА: Краще б ти був божевільним, ніж п'яним.

ЧОЛОВІК: Чоловіки мають два періоди в житті: період, коли вони божевільні і період, коли п'яні. До одруження вони божевільні. У шлюбі – п'яні.

ЖІНКА: У жінок по-іншому. Жінки до заміжжя – п'яні, а в шлюбі – божевільні. Жодна нормальна жінка не дозволила б собі жити з п'яним чоловіком.

ЧОЛОВІК (п'є пиво): Шлюб не приносить щасливих днів, тверезі це підтверджують. П'яні ж кажуть: «Немає значення!»

ЖІНКА: Моя мама наливала тобі в склянку, аби бачити, скільки ти можеш випити...

ЧОЛОВІК: А я пив стільки, скільки вона мені наливала.

ЖІНКА: Для мами то було забагато.

ЧОЛОВІК: І для мене було забагато, але я не хотів образити твою маму.

ЖІНКА: Вона мені говорила, що ти – п'яниця.

ЧОЛОВІК: Мені вона говорила тільки «На добраніч». І я відповідав їй так само: «На добраніч!»

ЖІНКА: Вона дратувалася, коли бачила тебе п'янючим.

ЧОЛОВІК: Я співчував її дратівливості.

ЖІНКА: Вдома було ще гірше – ти продовжував пити.

ЧОЛОВІК: Сам собі наливав. Сам собі казав «На добраніч».

ЖІНКА: Коли ти лягав поряд зі мною, мені здавалося, що до ліжка моститися діжка з квашеною капустою. Так смерділо.

ЧОЛОВІК: Діжка з квашеною капустою – це була зарезервована для мене роль, щоразу, коли я вкладався до шлюбного ліжка. Скільки разів мені хотілося наглянути на тебе. Хотів затопити тебе своїм блювотинням, своєю жовчю. Пам'ятаю, як одного разу ти хотіла втопити мене в одеколоні. Я саме вклався до ліжка й приготувався до мандрівки снами, як раптом щось мені запекло в трахеї. Скочив із ліжка. Ти стояла наді мною з флаконом одеколону. Лила з нього, як із відра. Десять днів я пахнув болгарською трояндою.

ЖІНКА: Ніколи тобі цього не пробачу. Я вагітна, а ти налигався до чортиків. Я відчула, як бідолашне дитя штовхає мене в живіт. Так, – сказала собі, – це воно дає мені знак, що я маю заїхати цьому п'яниці межі очі й відправити його на той світ, до своїх батьків. Тільки-но підвелася, щоб дати тобі стусана, як ти повернувся до мене і сказав, що любиш мене і те, що я ношу в животі. Сказав мені це прямо в ніс. Я зомліла. Опритомніла через два дні. Медсестра повідомила мені, що в мене – син.

ЧОЛОВІК: Син у мене народився.

Мене зігрівало сонце.

Пробудилася весна в мені.

Теплі почуття, ніби ластівки,

сіяли радість

на розквітлі очі,

на ліс бажань.

Я зробив міст зі свого тіла,

із серця – лук, із душі – стріли,

боровся за твою оселю

в місті щасливих.

Відтепер і навіки віків.

ЖІНКА: Я оселила немовля вдома, а тебе хотіла виселити. Народила чоловіка і хотіла стерти тебе зі свого життя. Не могла дозволити тобі, аби ти пив материнське молоко.

ЧОЛОВІК: Хіба я колись його пив?

ЖІНКА: Робив спробу.

ЧОЛОВІК: Робив спробу, але завжди закінчував пивом.

ЖІНКА: Інші на твоєму місці zostалися б спраглими.

ЧОЛОВІК: Баба часто казала дідові, що він п'є ракію, ніби материнське молоко. Допоки материнське молоко має альтернативу, спраглих не може бути.

ЖІНКА: У дитини не було альтернативи. А ти був безробітним. Повний рот пива, а в кишенях – вітер. Ти був схожий на плюгавого віслюка, який замість того, аби носити вантаж в родину, пропагував соціалістичні ідеї. Ти зневажав гроші, та тільки не тоді, коли на них потрібно було купити пива. «Не варто ставати рабом матеріального світу, адже він знищує людину. Найкраще бути сповідником духовного світу, в якому п'яні освітлюють шлях тверезим своєю поезією». Забивав баки думками з Біблії. Весь час згадував Святого Павла: «Якщо любові не маєш – не маєш нічого!»

Ти все життя мав любов до себе, але ні крихти – до інших. Дитина виростає без батька.

ЧОЛОВІК (*п'є пиво, після чого викидає банку гесь у темряву*): Я кинув пити.

ЖІНКА: Після того, як вони покинули світ живих.

ЧОЛОВІК: Я знаходив роботи. Дрібні й великі.

Свої і чужі.

І зараз я той самий.

Материнського молока не випив.

Любов проміняв на ніщо.

Ходив від міста до міста,

з країни в країну.

Там просив, додому носив.

І досі ношу,

і досі прошу

любові, розуміння, життя.

Вдома я непомічений,

на вулицю не вигнаний,
повертаюся – мене не чекаєш.
По-турецьки до мене говориш –
я тебе не розумію.

ЖІНКА: Як мені важко! Я тебе терпіти не можу. Хоч як не намагалася виплекати в собі повагу до тебе, як не старалася помічати тебе, коли ти поруч зі мною. Кидаю на тебе погляд – у відповідь порожнеча. Протягую тобі руку, ти її відсікаєш. Ані тіні твоєї не бачу, ані тебе. Терпіти тебе не можу.

ЧОЛОВІК: Бачиш, а я тебе можу. Забагато тебе терпів. Завжди тільки тебе й терпів. Мене вчили й змушували терпіти інших, але я продовжував терпіти лише тебе. Я терпів твоє волосся, твою пику, твої зуби-фрези, твої маленькі груди і велику дупу, твої атрофовані м'язи і твої потворні слова, жодного разу не вимовлені по-турецькі...

ЖІНКА: А ще кілька хвилин тому ти казав, що лише кохав мене.

ЧОЛОВІК: То було в перші роки. Союз чоловіка й жінки тримається на трьох стовпах. Три стовпа подружнього життя: перший зроблений із любові, другий – із взаєморозуміння, третій – зі спогадів.

ЖІНКА: Стовпи? Мене цікавить лише лава.

ЧОЛОВІК: І мене теж.

ЖІНКА: Отже?

ЧОЛОВІК: Намагатимемося її не помічати.

ЖІНКА: А це можливо?

ЧОЛОВІК: Пам'ятаєш, колись я тобі дав поетичну збірку Сандберга?

ЖІНКА: Коли мама її побачила, одразу ж зрозуміла, що я зроблю дурницю.

ЧОЛОВІК: Через ставлення до поета?

ЖІНКА: Через поета, через усіх поетів. У передмові до книги, написаної самим автором, є таке: «Незбагненною була відраза Вільяма Конгріва до поетів: «Можеш бути звідником, слизняком, шарлатаном, попом, особистим сповідником якогось атеїста... можеш бути ким завгодно, тільки не поетом. Ні, адже поет значно гірший, поблажливіший, переляканіший і нікчемніший від усіх тих, кого я згадав». Мої батьки мали таку ж саму думку, як той

англійський драматург-романтик. У світі, в якому все вирішують гроші, тікати від грошей – це повний ідіотизм.

ЧОЛОВІК: Ти мені її дуже швидко повернула.

ЖІНКА: Треба було ще швидше. Мої домашні дивилися на цю книгу, наче на бомбу уповільненої дії. Якщо не могли звільнитися від присутності терориста в їхньому житті, то хотіли бодай звільнитися від його засобів здійснення терору.

ЧОЛОВІК: Я знав, що ти мене не розумієш. І тому відчув потребу саме в цій лавці, саме в цьому парку, саме в цій сцені. Я хотів вискочити на неї. Хотів, аби публікою були всі, окрім нас із тобою.

(Підіймається на лавку)

Існує місце, де любов починається

і місце, де любов закінчується.

Існує дотик двох рук,

які чинять опір усім словам.

.....

Руки, очі, слова милості –

завдяки їм любов бореться і будує.

Існують черевики, які любов носить,

вони ходять нечутно.

Існує повідомлення, яке любов відправляє

і про вартість якого стає відомо надто пізно.

Існує тлумачення любові на всіх мовах,

але досі не знайшлося мудрішого, ніж оце:

Існує місце, де любов починається

і місце, де любов закінчується...

ЖІНКА: Я ніколи не підіймалася на лавку.

ЧОЛОВІК (продовжує декламувати вірші з книги Карла Сандберга «Тлумачення любові»): Я думав накласти на себе руки,

тому що я – лише будівельник,

а ти – жінка, котра кохає власника гастроному.

Зараз для мене це не має значення, цеглу

кладу майстерніше і повільніше співаю,

допоки вітаю полудень своєю лопаткою.

Коли сонце увійде в мої очі і коли

драбина загойдається,

і цементний розчин намарно виллється...

ЖІНКА: Злізай звідти!

ЧОЛОВІК: Звідси не видно дрібних душ.

ЖІНКА: І в мороці?

ЧОЛОВІК: І в мороці!

ЖІНКА: Я ніколи не підіймалася на лавку. А що звідти видно?

ЧОЛОВІК: Тільки те, чого не можна побачити.

ЖІНКА: Минуло більше, ніж десять років, ти вже ніяк не зможеш повернути мене назад. Якби ти мені зараз дав поетичну книгу, я засунула б її тобі в дупу. Ану злізай звідти! Ти завжди вмів лише руйнувати, нищити, вбивати... Ось і зараз... убив моє бажання підійматися на лавку. Злізааай!

ЧОЛОВІК: Видно усмішку однієї дитини.

Видно радість однієї любові.

Видно запах безмежного життя.

Видно відсутність болю й смутку.

Видно присутність ілюзії.

Видно, наскільки вони знають.

Видно, наскільки я знаю.

Видно, наскільки ти знаєш

турецьку.

ЖІНКА (нервово): Злізай! Злізай!

ЧОЛОВІК (продовжує читати поезію Сандберга, а точніше вірш «Повітряні кульки по п'ять центів»):

Видно П'єтро:

він має двісті червоних та синіх повітряних кульок
прив'язаних за нитку.

Вони тріпочуть і танцюють, тягнучи руку П'єтро.

Одна монетка з нікелю – ціна за кожну.

Діти, які мріють про повітряні кульки,
спостерігають за П'єтро, стоячи за крок від нього.

Розпродавши товар, іде по вулиці сам.

ЖІНКА (схлипує): Злізай!

ЧОЛОВІК: Коли побачиш те, чого не видно, важко погляд відвести.

Не так легко відпускати те, що робить тебе щасливим.

ЖІНКА: Ненавиджу тебе, коли ти – щасливий.

ЧОЛОВІК: Видно зморшки твоєї ненависті.

Видно колір твоєї заздрості.

Видно вологість зради.

Видно таємницю твого розпусного життя.

Видно, відчувається, прощупується твоя скурвлена сутність.

ЖІНКА (*хутко підводиться з лави, дістає із сумки пістолет, направляє дуло на Чоловіка*): Перестань, інакше я буду змушена...

ЧОЛОВІК (*здивований і дещо настрашений*): Я знав, що тобі не сподобається жодна з повітряних кульок.

ЖІНКА (*наближається з пістолетом до нього*): Тому що вони – лише повітряні кульки.

ЧОЛОВІК (*опускається з лави, віддаляється на кілька кроків від неї, говорячи з Жінкою, дивиться в морок*): Невже ти думаєш, що той, хто їх пропонує, пропонує лише повітря?

ЖІНКА: Неважливо, що він пропонує. Важливо, що ми шукаємо, чого хочемо від запропонованого.

ЧОЛОВІК: Пригадую:

коли в батька не було грошей,

коли мама плакала

важко працюючи на ткацькій фабриці,

коли дід розповідав, що має кулю в грудях,

коли моя сестра росла,

як і всі дівчата з вулиці,

я купив собі дві повітряні кульки.

Одну червону, другу – синю.

Тато дуже рознервувався:

«Хто це купує кульки, коли немає грошей?»

Тато зостався сам, наодинці з власним невдоволенням.

А ми всі дивилися на повітряні кульки,

які возвеличували кімнату старої хати

і нас відносили до хмар.

Коли я привів тебе додому,

батько знову рознервувався, як тоді, коли

я приніс додому повітряні кульки.

ЖІНКА (*стає на лаву, спрямовує дуло пістолета на Чоловіка*): Не хочу говорити про це.

ЧОЛОВІК: Я хочу.

ЖІНКА: Це робить тебе щасливим?

ЧОЛОВІК: Це робить мене рішучим. *(Виймає з кишені пістолет, повертається до неї і спрямовує дуло на неї).*

ЖІНКА: Мені злізти?

ЧОЛОВІК: Ні, якщо можеш побачити те, чого не видно.

ЖІНКА *(злізає зі лавки, сідає на неї, ховає пістолет в сумку)*: Я – практична. Тому ніколи не переймалася твоїми хибними уявленнями й твоїми фантазіями. Ти обманюєш сам себе, і намагаєшся обдурити й нас. У тебе це погано виходить.

ЧОЛОВІК: А у тебе добре виходить обзивати мене конем, кульгавим віслюком, недорозвиненим рогоносцем, лайном, сомом, мавпою, пітекантропом, ідіотом і клеїтися до кожного чоловіка, який приваблює тебе своїми тілесними формами.

ЖІНКА: Ти привів мене сюди, аби вбити.

ЧОЛОВІК: Дістав його як репліку на твій пістолет.

ЖІНКА: Ти не думаєш про сина. Власне, ти ніколи про нього не думав. Можу тобі сказати, що до своїх десяти років він ріс без батька.

ЧОЛОВІК: Без батька? А вся турбота про нього, вся любов, усі оті подарунки?

ЖІНКА: Я йому казала, що ці подарунки – від Діда Мороза.

ЧОЛОВІК: Від Діда Мороза? А ти сказала йому, що й першого вересня, коли він пішов у перший клас, його теж відвів до школи Дід Мороз?

ЖІНКА: Я сказала йому, що в перший клас його відвела бабуся.

ЧОЛОВІК: Мені треба було ще на початку нашого подружнього життя сказати тобі, що одна моя прабабця вбила турка. Посіяла страх і трепет серед турків, які жили вздовж ріки. Більшість із них були змушені переселитися на інший берег. Не знаю, може, це від неї я успадкував бажання бути схожим на бабусь, а ще – пристрасть до зброї...

ЖІНКА: Хочеш залишити його ще й без матері?

ЧОЛОВІК: Нехай бабусі й дідусі за ним доглядають. А вампіри водять до школи.

ЖІНКА: Для цього ти мене привів на лавку?

ЧОЛОВІК: Кілька хвилин тому ти теж тримала пістолет у руці. Хотіла залишити дитину без батька?

ЖІНКА: Ні.

ЧОЛОВІК: Навіщо ж тоді втулила мені його під самий ніс?

ЖІНКА: Я не можу вбити того, кого немає. Не можу позбавити когось того, чого немає. Зрозумій, тебе немає! Ти не існуєш!

ЧОЛОВІК: Для чого ж тоді пістоlet, який існує, був направлений у того, хто не існує?

ЖІНКА: Відколи ти пішов з дому, я завжди ношу його з собою. Тобі потрібно врешті-решт зрозуміти, що світ – це не поезія, люди не спілкуються між собою віршами. Через тебе я записалася на кафедру компаративістики, завдяки тобі не змогла полюбити літературу. Хто сьогодні переймається тим, про що пишуть в книгах? Ті, котрі не мають часу на читання, мають час на гроші. Люди заробляють гроші, а ти ставиш по провінційних театрах усяку фіґню, дешеві спектаклі. Мусиш бути обережним, якщо хочеш жити далі. Сьогодні на кожного хтось чатує. Ніхто не стане перед тобою і не скаже тобі в очі те, чого ти очікуєш. Світ перестав бути рингом, де чоловіки-протівники міряються силами. Нині всі нападають ззаду. Всі – педераста. Ношу його зі страху за сина. Боюся, аби не зостався й без мами.

ЧОЛОВІК: Він має тата.

ЖІНКА: Не має ані бабусь, ані дідусів. Всі померли, ніби були на війні, ніби всіх чума скосила.

ЧОЛОВІК: Ніхто не може бути його татом, окрім мене.

ЖІНКА: Татусів обираємо ми, жінки.

ЧОЛОВІК: Чому і не діти також?

ЖІНКА: Тому що лише ми знаємо, хто скільки може.

ЧОЛОВІК: Жінки шукають через ліжко, діти – серцем.

ЖІНКА: Хочеш бути його бабусею?

ЧОЛОВІК: А тато? Хто буде його татом?

ЖІНКА: Ми з тобою не настільки близькі, аби я тобі про це казала.

ЧОЛОВІК: Хто буде його татом?

ЖІНКА: Не кричи, не можу пригадати, їх багато.

ЧОЛОВІК: Татусів?

ЖІНКА: Кандидатів.

ЧОЛОВІК: За таке я можу тебе вбити.

ЖІНКА: Знаю.

ЧОЛОВІК: Якщо знаєш, прояви трохи розуму і вдячності, аби я залишив тебе живою.

ЖІНКА: Чекаю, аби ми спершу розлучилися.

ЧОЛОВІК: Розлучилися?

ЖІНКА: Я прийшла сюди, аби сказати тобі, що хочу розлучення. За цей час я переконалася, що більше не можу жити з тобою. Думала, що і ти мене покликав саме з цієї причини.

ЧОЛОВІК (*тримає пістолет направленим на неї*): А я тебе покликав заради музики. Хотів заспівати тобі пісню про час, коли лавки тут не було. Я не раз оминав це місце. Разом із татком. Ми ходили на виноградник. Шлях до нього пролягав через парк. Ось тут, на цьому місці, мені постійно крутилася в голові одна пісня, яку я хотів заспівати тобі сьогодні. Щойно я починав співати, як татко перебивав мене: «Слухай, синку, є люди, які найкраще співають, коли не відкривають рота. Ти – один із них». Я думав, що заспіваю цю пісню і поверну тебе додому. Але твоє бажання розлучитися змушує мене бути настирливішим у своїх допитах. Кажі, хто батько дитини?

ЖІНКА: Минуло десять років. Я ненавиджу тебе так само, як ненавиділа, коли ми познайомилися. Думаю, що ніхто не витримав стільки з чоловіком, якого ненавидить. Відколи ти ліг зі мною в ліжку, ще з першого вечора, я знала, що якийсь час змушена буду спати з чоловіком, який не є моїм типом. Але щоб цілих десять років! Я не люблю поезію.

ЧОЛОВІК (*знервований*):

Є одна жінка, яка мене кохає, яка мене ненавидить,
Ненавидить мене так, як і свою професію,
як прогулянки на природі,
як холодний душ,
ненавидить мене професійно,
ненавидить мене по-аматорськи,
ненавидить мене від учора до завтра,
від завтра до вчора
завжди сама, іноді – з іншими,
ненавидить мене, як те,
що не може сказати по-турецьки.

ЖІНКА: Краще скажу тобі по-нашому: найперше ми мусимо розлучитися.

ЧОЛОВІК (приставляє дуло пістолета до самого носа Жінки):
Вистрелю, якщо не скажеш, хто його тато.

(Жінка б'є його коліном межи ніг. Чоловік випускає пістолет і падає від болю навколішки. Охкає, скручується. Жінка переможно стає над ним).

ЖІНКА: Карл Сандберг його тато.

(Чоловік смикається від болю, але й сміється заразним сміхом, регоче на повен голос. Природа в цій ситуації залишається хіба що німим спостерігачем. Але в одну мить сміх припиняється, як припиняється потік електричної енергії, як уривається ливня перед людиною, яка хоче перейти Ніагарський водоспад, як зупиняється робота серця).

ЧОЛОВІК: Кард Сандберг? Стривай, стривай, вона мені постійно повторювала, що шеф гастроному напроти схожий на поета, книгу якого я дав їй почитати – на Карла Сандберга. (Кричить услід Жінці) Ей, чекай! Ей, зачекай!

(Біжить за нею. Раптом чути постріл із вогнепальної зброї. Хтось вистрелив у ніч. Зелена лава – лише німий свідок пострілу).

- 2 -

Усе те саме. Лавка, як і раніше, зеленого кольору. Роки не залишили на ній слідів старості, адже дбайливі люди постійно її перефарбовують у той колір, який їй найбільше личить. Але й лавка не застається перед ними в боргу. За збережену молодість вона платить їм із банку спогадів, який відкрито глибоко в її серці. Всі, хто користується нею, можуть попросити її, аби нагадала їм про те, що було, що варто пам'ятати, адже життя – це всього лише

спогади. Це підтверджують Чоловік і Жінка, які сядуть на лаву через багато років.

Чоловік кульгає на одну ногу, іде, спираючись на ковіньку.

Чоловік і Жінка доходять до лави. Їхню старість видають знесилені тіла, зморшки на обличчях, тремтінням рук. Земля спокійна, а вони трясуться. Їхні голоси теж дрижать. Сідають на лаву і по якимсь часі на мить вглядаються в морок перед собою.

ЖІНКА: Перестань гризти нігті!

ЧОЛОВІК: Я не гризу нігті.

ЖІНКА: Терпіти не можу, коли чоловіки гризуть нігті.

ЧОЛОВІК: Я теж.

ЖІНКА: Що ти теж?

ЧОЛОВІК: Терпіти не можу, коли в роті немає зубів.

ЖІНКА: Вже не час для зубів.

ЧОЛОВІК: І не час для того, аби гризти нігті.

ЖІНКА: Ти їх якось дивно смокчеш.

ЧОЛОВІК: Неспроможний навіть на це. У мене тремтять руки. Коли беру пальці в рот, все-одно що засовую туди міксер. А щелепи – ніби терка.

ЖІНКА: Я не помітила цього.

ЧОЛОВІК: І не можеш помітити, ми ж більше не цілуємося.

ЖІНКА: Брешеш, як і завжди.

ЧОЛОВІК: Цього разу я кажу щирю правду.

ЖІНКА: Востаннє ми цілувалися три роки тому.

ЧОЛОВІК: Три роки тому?

ЖІНКА: Тоді ми ще зберігали свої штучні щелепи в одній склянці.

ЧОЛОВІК: Поцілунок був без язика.

ЖІНКА: Ти не цілуєшся, а кусаєшся.

ЧОЛОВІК: А ти не відкриваєш рота.

(Мовчать і дивляться на понуру картину перед собою).

ЧОЛОВІК *(підштовхує Жінку рукою)*: Ей!

ЖІНКА: Знаю.

ЧОЛОВІК: Можемо спробувати...

ЖІНКА: Щойно побачиш мене саму, одразу ж починаєш...

(Чоловік дістає штучну щелепу з кишені пальта, Жінка – із сумки. Приставляють їх одна до одної, імітуючи поцілунок).

ЧОЛОВІК: Ти цілуєшся так сухо і так натхненно, що я аж попівся від задоволення.

(Іде в темряву, аби справити малу нужду. Повертається із мокрою плямою на штанях. Знову сідає на лаву).

ЧОЛОВІК: Така вона, старість. У ній виплачуються всі борги, залишені з молодості. Ось і я зараз виливаю із себе все те пиво, яке колись випив. Пив небагато, по нуль тридцять три, а висцикаю по півтора літри.

ЖІНКА: А ракія, яку ти випив у моїх батьків?

ЧОЛОВІК: Її я висцяв першою. Щойно лишень вийшов на пенсію, як почав – склянку за склянкою. За кілька років уся вийшла. А зараз ось пиво... Для вина, думаю, вже не залишиться часу.

ЖІНКА: Якщо в молодості ти був кровопивцею, чим тепер платитимеш в старості?

ЧОЛОВІК: Сечею.

ЖІНКА: І за те, що витяг з мене всю душу, теж платитимеш сечею?

ЧОЛОВІК: Все інше вже витрачене.

ЖІНКА: Невже тебе не вбивають спогади?

ЧОЛОВІК: Коли випустиш із себе сечу, одразу ж про все забуваєш.

ЖІНКА: Просто в старості ти сциш на все, що було колись.

ЧОЛОВІК: Якщо було так багато подій, то зараз я мав би бігати в куці щохвилини.

(Знову встає із лави і йде в темряву. Повертається з новою плямою на штанях, сідає на лаву).

ЖІНКА: Швидко повернувся.

ЧОЛОВІК: Добре, що пам'ятаєш, коли я повернувся.

ЖІНКА: А ти десь був?

ЧОЛОВІК: Витирав із пам'яті твоє падіння перед трамваєм у великому місті: ти задивилася на одного високого, широкоплечого, чорноокого типа, який вийшов із автобуса перед тобою, а відтак спіткнулася на сходинках і беркицьнулася на бетон, ніби собачий глист. Кілька жінок заохкали, а я собі рушив уперед, вдаючи, що взагалі тебе не знаю.

ЖІНКА: І мені легше без пригадування тієї трагічної події. Я ледве не залилася без ніг.

ЧОЛОВІК: Ти постійно у когось стріляла очима. Причому, не вибирала з-поміж плішивих і кульгавих, товстих і худих, з-поміж освічених і дурнів. Дивилася на кожного чоловіка лише як на самця...

ЖІНКА: А ти?

ЧОЛОВІК: Я повертався додому із запізненням. Місяцями вештався по провінційних театрах і коли повертався, вже було запізно. Запізно для того, аби зрозуміти істину, аби отримати натхнення для вірша, який мав би бути написаний, ніби останній вірш у житті.

ЖІНКА: Запізно для того, аби померти.

ЧОЛОВІК: Одного разу я повернувся вчасно і помер. Буквально помер, коли почув, як ти розмовляєш по телефону. Як благаєш якогось типа, аби він навістив тебе, аби підняв тобі самооцінку своєю телячою головою і своїми телячими копитами. Я помер, не сказавши тобі «прощавай».

ЖІНКА: Саме тому я тебе схопила й повернула назад.

ЧОЛОВІК: Ти повернула мене для того, аби показати мені усіх отих, з котрими хотіла бути.

ЖІНКА: То були лише твої фантазії. Я багато разів каялася у тому, що погодилася із твоїм рішенням покинути писати. Коли в тебе в голові крутився розділ якогось роману або драми, або й навіть звичайний ліричний вірш, найбільше в такі хвилини діставалося саме мені. Ти буквально не давав мені спокою. Не думав ні про що інше, окрім того, що я тебе зраджую.

ЧОЛОВІК: Допоки я думав спокійно, ти була справжнім вулканом. Твої думки були, мов розпечена лава. І ти розбризкувала ними на всі боки. Розбивалося скло, плавилася меблі. Твої думки приліплювалися шпалерами до стін. Деякі з них витікали по

східцях із будинку, інші капали з балконів, текли по вулицях, названих на честь народних героїв. Я бігав за ними, аби зібрати їх до купи і повернути додому. А ти, помітивши мою стурбованість, розкидала їх з іще більшим запалом. Ти створювала пекло, а я в тому пеклі горів. Насправді ж ти не мала ані потреби в такій гарячкості, ані морального виправдання своїм вчинкам.

ЖІНКА: Хочеш сказати, що ти ніколи мене не зраджував?

ЧОЛОВІК: Хочу сказати, що я завжди боявся мати коханку.

ЖІНКА: Отже, зі страху ти злягався з усіма тими глухими сучками, сліпими квочками, дурними качками, обскубанними гусками, дикими козами, ненаситними ослицями...

ЧОЛОВІК: Я боявся бути вірним і боявся бути невірним. Просто вмирав від страху.

ЖІНКА: І вмер?

ЧОЛОВІК: Вмер, але пізно.

ЖІНКА: І хто прийшов на твої похорони?

ЧОЛОВІК: Хто приходить до мертвого прутня...

ЖІНКА: Ті, котрі не бачили його живим.

ЧОЛОВІК: Тоді ти знову почала... Кульгаві, заразні, криві, незграбні, ідіоти, крокодили, мавпи, коні, віслюки... Ти себе поводи́ла, ніби годувальниця тварин, замкнених у зоопарку.

Так, я відмовився від поезії, але потім знову повернувся на колишній шлях поезії. Знову той самий поет Сандберг, знову біль у серці, камінці в нирках, глисти в дупі. Не було лікаря, який би зробив мені огляд, не було ліків, які могли б меневилікувати. І я знову помер.

ЖІНКА: І знову запізно.

ЧОЛОВІК: Наслідки важкого статевого дозрівання.

ЖІНКА: Живим я тебе взагалі не бачила.

ЧОЛОВІК: Значить, у нашого сина була бабця з вусами і багато татусів, які не жили вдома.

ЖІНКА: Коли ти став бабою, я вирішила тебе покинути. (Сміється).

ЧОЛОВІК: А я злякався:

Куди ця баба піде сама?

ЖІНКА: Наш син зовсім не був проти мого рішення. Він без вагань погодився залишитися зі мною.

ЧОЛОВІК: А куди баба піде сама?

ЖІНКА: Пам'ятаєш, коли мене цілий місяць не було вдома?

ЧОЛОВІК: Я й подумати не міг, що знайду тебе в монастирі над іконою Діви Марії.

ЖІНКА: І для мене це було несподіванкою, коли побачила себе над іконою Богородиці.

ЧОЛОВІК: Пам'ятаєш, коли я запропонував тобі повернутися додому, ти мені сказала: «Гаразд, ти йди, а я прийду»? Я не вірив, що ти прийдеш.

ЖІНКА: Я прийшла на лавку.

ЧОЛОВІК: Саме так, на зелену лаву в парку.

ЖІНКА: На ту лаву, на якій ми сидимо зараз.

ЧОЛОВІК: Ти допитувала мене, дуже хотіла знати, чому я призначив побачення саме на лавці в парку.

ЖІНКА: Жодну лавку я не могла ототожнити з конем. Кінь і лавка якось мені не в'язалися до купи.

ЧОЛОВІК: А насправді лавка потрібна була тобі, а не мені.

ЖІНКА: Коли ти мені її запропонував, я прийшла тобі сказати...

ЧОЛОВІК: Що остаточно залишаєш мене.

ЖІНКА: Я прийшла розлучитися з тобою.

ЧОЛОВІК: А розпитувала про лавку.

ЖІНКА: Розпитувала, аби сказати тобі. Мені зовсім не було важко. Я прийняла рішення. Знала, що одного дня це станеться, тому підготувалася. Це не було втратою для мене.

ЧОЛОВІК: Тому що ти покинула мене ще тоді, коли я став твоїм чоловіком.

ЖІНКА: Саме тоді.

ЧОЛОВІК: Лавка була для тебе ремейком «Тітаніка».

ЖІНКА: Коли ти дістав пістолет і...

ЧОЛОВІК: Вистрілив.

ЖІНКА: Вистрілив.

ЧОЛОВІК: Мені урвався терпець.

ЖІНКА: Ти вистрілив собі в ногу.

ЧОЛОВІК: Прямо в коліно. Відтоді кульгаю. І донині мені болить.

ЖІНКА: Тоді я повернулася додому. Лікувала тебе кілька років. Полюбила тебе хворого. Не мала сили розлучитися.

ЧОЛОВІК: Ти переклала мою п'єсу турецькою.

ЖІНКА: Вперше в житті ми почали розуміти одне одного.

ЧОЛОВІК: Нумо, з цього приводу...

ЖІНКА: Не даєш мені спокою. Тільки-но владнається ситуація, ти одразу ж за своє...

ЧОЛОВІК: Забагато страждав у підлітковому віці.

(Знову дістають штучні щелепи, приставляють їх одна до одної, імітуючи поцілунок).

ЧОЛОВІК: Сподіваюся, це не щелепа твого коханця.

ЖІНКА: Я теж сподіваюся, що ти не цілуєш мене щелепою своєї коханки.

ЧОЛОВІК: Ти завжди вміла цілуватися неперевершено. Сходжу попісяю. Знаєш, що останнім часом я пісяю лише від радості.

(Зникає в темряві, але на короткий час. Повертається з новою плямою на штанях. Сідає на лавку).

ЧОЛОВІК: Якби я зараз міг гризти нігті. Знаю, що ти мене запитаєш...

ЖІНКА: Навіщо ти привів мене на цю лавку через стільки років?

ЧОЛОВІК: Аби сказати тобі, що я більше не боюся нашої розлуки. Зараз на цій лавці, під зоряним небом, я знаю, що ми завжди будемо разом.

ЖІНКА: За однієї умови: ти більше ніколи не згадуватимеш Карла Сандберга.

ЧОЛОВІК: А ти не вигадуватимеш татка для нашого сина.

(Раптом Чоловік підводиться, хапається за груди, ніби відчуває гострий біль).

ЖІНКА: Знову «до вітру»?

ЧОЛОВІК (з важкою мукою): Цього разу ні. *(Падає біля лавки).*

ЖІНКА (хутко підводиться, біжить до нього): Гей! Що з тобою? Ти казав, що... (Впадає в паніку, біжить шукати допомоги). Агов! Чи хтось мене чує? Агов!

(Темрява ковтає Жінку. Чути лише крики про допомогу. Чоловік лежить нерухомо. Раптом сирена швидкої допомоги розпорює чорний плащ ночі. Чується сильний вибух. Пробивається переднє ліве колесо швидкої допомоги. Чутно лише голоси водія і лікаря).

ГОЛОС1: Здається, пробилося переднє ліве колесо.

ГОЛОС2: Минулого разу пробилося два передніх.

ГОЛОС1: Потрібно замінити.

ГОЛОС2: Але ж темно, хоч в око стрель – нічогісінько не видно.

ГОЛОС1: І не треба, аби було видно.

ГОЛОС2: Бідолашний. Щоправда, стара сказала, що її чоловікові пощастило: впав і помер.

ГОЛОС1: Як скажемо старому, що його дружина – мертва?

ГОЛОС2: Може, й не треба йому нічого казати.

Звуки сирени стихаються, допоки не зникають зовсім.

ЗАВІСА

ЗМІСТ

<i>Неллі Корнієнко</i> ПЕРЕДНЄ СЛОВО.....	3
--	---

ТЕОРІЯ

<i>Неллі Корнієнко</i> АКТУАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО У ПОСТНЕКЛАСИЧНОМУ ЛАНДШАФТІ.....	7
--	---

<i>Олена Левченко</i> ПЕРФОРМАНС ЯК ПОДОЛАННЯ ТЕАТРАЛЬНОСТІ.....	23
---	----

<i>Олена Коваленко</i> ІНДИВІДУАЛЬНЕ НА ТЛІ ПОСТПОСТМОДЕРНУ.....	36
---	----

<i>Матвейчук Мар'яна</i> ТЕАТР В КОНТЕКСТІ ПЕРФОРМАТИВНОГО ПОВОРОТУ.....	49
--	----

<i>Ольга Островерх</i> ОЦИФРОВАНІЙ ТЕАТР. МЕДІА-АРТ ТА ТЕАТРАЛЬНИЙ ПРОСТІР.....	62
---	----

<i>Ольга Велимчаниця</i> МЕЖІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ: ТЕАТР ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ.....	81
--	----